

Гелемей М.О., провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ МОЛОДІЖНОГО ЕКСТРЕМІЗМУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПРИЧИНИ

Екстремізм як антисуспільне, асоціальне явище давно привертає увагу різних дослідників: політологів, соціологів, психологів, нумерологів тощо. Являючи собою особливу небезпеку для держави, суспільства й особистості зокрема,

даний феномен став об'єктом вивчення і юридичними науками, а саме кримінальним правом та кримінологією.

Проникаючи в різні сфери нашого буття, екстремізм розвив масштаби, які без перебільшення дозволяють віднести його до однієї із загроз національній безпеці. Сучасні його прояви варіюються від психологічних і матеріальних збитків, нанесених люду, до позбавлення життя конкретних осіб, а наслідки злочинних діянь екстремізму стають більш непередбачуваними й загрозливими для соціуму. Ефективною протидією цьому феномену слугує профілактична діяльність, яку необхідно продумано організувати та забезпечити вітчизняним правоохоронним органам до осіб, які, перебуваючи під стороннім впливом, утягуються в процес екстремістської діяльності.

Аналізуючи питання молодіжного екстремізму та його ганебних проявів в Україні, варто сказати, що його корені сягають ще історичного радянського минулого. Хоча такі злочини в СРСР були здебільшого одиничними, але їх наслідки мали реально відчутний та небезпечний зміст. Більш масового характеру екстремізм набув у останній десяток років пострадянської системи, виражаючись у зневазі певної частини молоді до діючих у суспільстві правил та норм поведінки або їх запереченні [1, с. 26].

Сучасний молодіжний екстремізм є особливим, адже викликаний він розбалансованістю українського суспільства, і як наслідок - появи нового рівня проблемних питань соціального, політичного, економічного, управлінського та іншого характеру. Поєднання певних груп детермінант (соціально-економічних, соціокультурних, інформаційних, правових) тягне за собою активізацію та ескалацію екстремістських поглядів у соціумі.

Аналіз дослідженої наукової літератури дозволяє виділити кілька причин означених вище кримінальних правопорушень. Першою з них є несприятливі соціально-економічні умови і незадоволеність частини суспільства своїм соціальним становищем. Так, економічна і політична криза, що виникла після розпаду СРСР, стала для багатьох молодих людей початку 90-х років поштовхом для підриву моралі, культури, етики, освіти, виховання тощо. Відбулося соціальне розшарування суспільства, яке поділило населення на багатих та бідних. Останнім воно принесло матеріальні негаразди, тим самим

викликало у певної частини молодих людей розчарування, втрату життєвої перспективи та відчуття розпачу. Для них цей стан став практично тупиковим, оскільки підштовхнув молодь до розуміння своєї майже непотрібності в українському суспільстві, вираженої байдужості з боку держави, її владних інститутів, що в подальшому призвело до створення певної «субкультури», якій притаманні перекручені погляди на цінності, котрі сповідаються в соціумі [2, с. 118].

Виникнувши на певному ґрунті, екстремізм та його ідеологія досить швидко знайшла своїх прихильників, а детермінація діяльності практично визначилася з типом особистості екстреміста.

Насправді все це природно, коли молода людина, перебуваючи в періоді своєї юності мріє про власне світле майбутнє, досягнення успіху в житті, кар'єрного зросту, матеріального благополуччя, реалізації власного потенціалу, щирого кохання тощо. З одного боку, це створює сприятливі можливості для виховання молоді, її всебічного розвитку та гармонізації, проте, з іншого боку, таке прагнення до реалізації необдумані «смільовості» й «оригінальності» може призвести до вчинення нею асоціальних вчинків. Більше того, не слід недооцінювати таку особливість як «домінанта зусилля», яка притаманна юнацькому віку, що підштовхує молодих людей до застосування опору, подолання перешкод, і часто проявляється у вигляді протесту особи проти виховного впливу на неї. Окрема категорія молоді практично не сприймає елементи авторитарності, тиску, грубого повчання, втручання в їх особистий життєвий простір. Неправильний психологічний підхід старших людей: батьків, наставників, педагогів у вихованні молоді, може викликати негативну реакцію чи проявлену агресію. Використання засад залякування молоді також- часто стає причиною невдач виховних заходів, застосованих до молодих людей. Лише переконання, власний приклад, сповідування життєвих цінностей буде основою для повноцінного формування свідомості та розвитку підростаючого покоління.

Дійсно, ідентифікація особи, що стала на шлях екстремістської діяльності, пов'язана, з одного боку, з ігноруванням молодими людьми норм і цінностей, встановлених у соціумі, з другого, - пошуком альтернативних правил поведінки, що, на жаль, істотно відрізняються від загальноприйнятих норм.

Цей процес запускає в молодій особі створення захисних механізмів, пошуку яких здійснюється під чужим впливом. Молода людина, не усвідомлюючи до кінця правових наслідків, піддається впливу окремих груп, організацій, об'єднань і втягується в протиправну діяльність, у тому числі екстремістського спрямування. Надважливо суспільству, найближчим оточуючим: сім'ї, родині, друзям, колективу допомогти такій молодій особі не заплутатися у вирі інформаційного пропагандистського колапсу, зорієнтуватися та визначити її подальші життєві пріоритети.

Відсутність або ж неправильна організація молодого особою свого дозвілля, спричиняє порушення комунікативного спілкування між людьми та їх інтересами, що штовхає молодь до пиятики, вживання наркотичних засобів, психотропних речовин і легкому піддаванню масовому впливу. Людина, навіть не усвідомлюючи всього того, що з нею відбувається, потрапляє в злочинне русло, зокрема екстремістського характеру, і далі, фактично, втрачає контроль над своєю діяльністю.

Вважаємо, що протидія екстремізму в Україні повинна бути одним із пріоритетних завдань нашої держави. Має бути обов'язково розроблений та прийнятий закон України «Щодо протидії екстремізму в Україні» з внесенням відповідних змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України й низки інших законів і підзаконних нормативних актів України. Прописані конкретні пропозиції профілактичної діяльності екстремізму в Україні та ефективної боротьби з її сучасними проявами.

Список використаних джерел

1. Фридинський С.М. Молодіжний екстремізм як особливо небезпечна форма прояву екстремістської діяльності /С.М. Фридинський // Юридичний світ. - 2008. - №6. - С. 26.

2. Кочергін Р.О. Деякі аспекти кримінологічного обґрунтування існування молодіжного екстремізму, заснованого на національному або релігійному ознаках: Criminological foundation of young people extremism based on national and religious notes / Р.О. Кочергін // Людина. - 2008. - №1. - С. 117-120.

3. Тодосієнко А.О. Молодіжний екстремізм в Україні та причини його прояву [Електронний ресурс] /А.О. Тодосієнко // Порівняльно-аналітичне право. - 2014. - №8. - С. 182-185. -